

Desembre del 2008

SUMARI

Presentació

Notícies breus

Novetats bibliogràfiques

Nous fons ingressats

A destacar

Recull de premsa

On és?

Mots encreuats

L'investigador parla

Consells des de l'Arxiu

BUTLLETÍ DE L'ARXIU NACIONAL D'ANDORRA

Presentació

Recuperació de patrimoni: adquisició del fons fotogràfic de Guillem de Plandolit (1872-1932)

El 29 d'abril de 2008 va tenir lloc la signatura del contracte de cessió del fons fotogràfic de Guillem de Plandolit (1872-1932) relatiu a Andorra entre els hereus i el ministre Portaveu del Govern, de Desenvolupament Econòmic, Turisme, Cultura i Universitats.

Es tracta d'una col·lecció de 483 fotografies (plaques de vidre i nitrats de cel·lulosa) relatives a Andorra datades entre els anys 1900 i 1930.

Aquesta col·lecció aporta noves visions dels fotògrafs de l'època, tots ells més interessats a captar els fets més destacats que els envoltaven i els paisatges que a entendre la fotografia com un nou recurs econòmic amb la introducció dels estudis fotogràfics. Guillem de Plandolit va fotografiar paisatges, escenes costumistes i actes socials d'Andorra i, esporàdicament, va fer retrats *in situ* de personatges reconeguts.

L'any 2005 es dipositaven a l'Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell 1.250 clixés fets per Guillem de Plandolit. A partir d'aquestes fotografies es va realitzar l'exposició organitzada conjuntament per l'Arxiu Municipal de la Seu d'Urgell i l'Arxiu Nacional d'Andorra: *Guillem de Plandolit (1872-1932). La memòria revelada*, a la Seu d'Urgell i Andorra la Vella, el 2007.

El protocol d'actuació a partir d'ara és el següent: primers auxilis de conservació i preservació; reproducció en paper d'aquells nitrats de cel·lulosa que presenten un estat de conservació més precari. Després de la classificació, es farà la digitalització de tot el fons. Un cop digitalitzat se'n farà la descripció.

Foto: Fons Guillem de Plandolit
Autor: Isidre Escorihuela

Entre les fotografies recuperades podem destacar les següents: interior de l'església de Prats amb la creu de fusta desparegada, la farga d'Areny (1906), una vista panoràmica, única, de l'església de Santa Coloma i del poble, visites oficials amb agents de la Guàrdia Civil (imatges inèdites), el reportatge de la inauguració de la carretera de la Seu fins a Andorra la Vella, vista de la plaça de Santa Anna a Escaldes, amb una pancarta que anuncia una projecció cinematogràfica, imatges costumistes excepcionals i magnífics paisatges urbans i rurals.

Algunes de les fotografies de Guillem de Plandolit van ser editades en forma de postal per *Phototipia Tomàs de Barcelona*, als anys 30 del segle XX. ■

Notícies breus

L'Observatori d'arxius i televisions locals al Mercat de l'Audiovisual de Catalunya

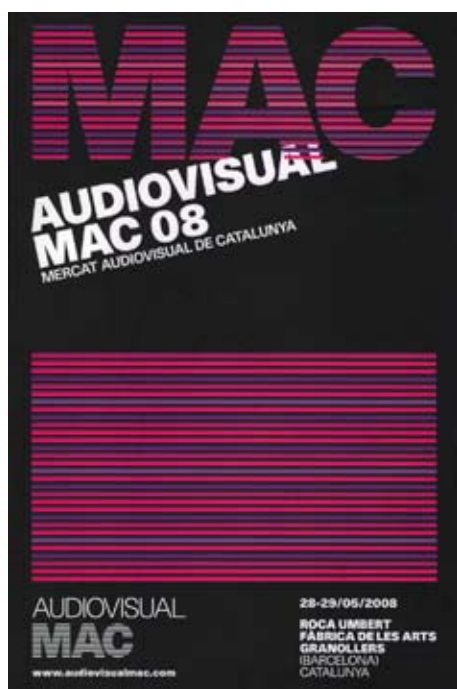
El 29 de maig passat, en el marc del Mercat Audiovisual de Catalunya celebrat a Granollers, va tenir lloc la segona reunió de l'Observatori permanent d'arxius i televisions locals. La primera s'havia fet un mes abans a Andorra -concretament el 28 d'abril- i havia aplegat 29 professionals

procedents de diverses televisions i arxius de Catalunya i Andorra. Entre els acords d'aquella primera reunió es van constituir quatre comissions de treball:

1. Comissió d'Estratègies i Actuació, coordinada per Susanna Vela de l'Arxiu Nacional d'Andorra.
2. Comissió de Selecció i Tractament

Documental, coordinada per Adela Pujolà de la Xarxa Audiovisual Local

3. Comissió de Tecnologies i Formats, coordinada per Pau Saavedra de l'Arxiu Municipal de Girona
4. Comissió Legislativa, coordinada per Josep Maria Codina de l'Institut Municipal de Comunicació de Granollers

La segona reunió va servir per definir els temes clau a tractar i les línies d'investigació a seguir en el si de cada comissió, amb l'objectiu d'aportar coneixement en la gestió i la preservació del patrimoni audiovisual procedent de les televisions d'àmbit local, tal com queda recollit en la declaració de principis que van inspirar la creació de l'Observatori.

El mateix dijous 29, dins el programa de ponències Audiovisual MAC, es va fer la presentació pública de l'Observatori. Aquest acte va anar a càrrec de Susanna Vela (cap de l'Arxiu Nacional d'Andorra) i va servir per exposar de manera clara i precisa quins són els principis inspiradors, quines accions s'estan duent a terme i, també, per emplaçar els assistents interessats a participar en els grups de treball.

Els resultats de les comissions s'aniran publicant al bloc de l'Observatori: <http://www.xtvlblocs.cat/observatori/?cat=1>.

Està previst que es presentin els primers resultats en la propera reunió, el dia 18 de novembre amb motiu de la fira d'informatius, l'Infolocal, que es celebra a Terrassa.

Digitalització

S'han digitalitzat els manuals núm. 348, 967 i núm. 968 del Fons notarial Marc Vila i els documents del Fons Ministeri d'Ordenament Territorial dipositats a l'Arxiu Nacional. En total, s'han reproduït 168 documents: 3 manuals notarial; 28 llibres o talonaris (llibres d'actes de la Junta d'Obres i Construccions, talonaris d'expropiació de carreteres, etc.) i 137 documents solts, i s'han obtingut 3.792 imatges d'alta resolució (300 dpi en format TIF). El projecte permet disposar de còpies de seguretat per preservar els originals i aconseguir unes còpies de consulta per facilitar-ne la difusió. L'operació s'ha completat amb l'obtenció, a partir de les imatges digitalitzades de preservació (TIFF), d'uns microfilms en bobina de 35 mm, en blanc i negre, que constituïran una mesura de seguretat millor que la preservació digital.

Ajut de recerca històrica Cebrià Baraut i Obiols (2008-2009)

El Govern d'Andorra, a través del Departament d'Innovació i Recerca, el Departament de Cultura i l'Arxiu Nacional d'Andorra presenta la convocatòria d'un ajut d'investigació per a la realització d'estudis històrics referents a Andorra i per als quals sigui necessari utilitzar com a font bàsica d'informació la documentació dels fons de l'Arxiu Nacional d'Andorra. L'import de la concessió és de 8.000 €.

Podran sol·licitar l'ajut les persones físiques que acreditin la possessió mínima d'un títol universitari superior de primer cicle. El treball es pot realitzar individualment o en equip. En aquest darrer cas, només es concedirà un ajut, i l'equip haurà de ser representat per una persona responsable del projecte.

El termini de presentació de les sol·licituds i de la documentació necessària per sol·licitar l'ajut s'obre l'endemà de la publicació al BOPA i es tanca a les 12 h del dia 14 de novembre del 2008.

El document de sol·licitud normalitzat i la resta de documentació està a disposició dels candidats a la pàgina web del Departament d'Innovació i Recerca: <http://www.recercagovern.ad/> i a la pàgina web de l'Arxiu Nacional d'Andorra: <http://www.arxius.ad/>. La beca ha estat atorgada a Joan Lluís Ayala Díaz amb el projecte Detecció i recuperació de riscos naturals a través de les fonts documentals andorranes.

El personal es forma

Digitalització de fotografies

L'Associació d'Arxivers de Catalunya, amb la col·laboració del Centre de Recerca i Difusió de la Imatge (Girona), va organitzar el 9 d'abril passat el curs: *Fotografia digital: bases per al disseny d'un arxiu*. Al curs, que va tenir lloc a Girona a càrrec de David Iglesias Franch, hi va assistir una persona de la Secció de Conservació i Restauració de l'Arxiu. L'objectiu del curs era assentar les bases per al disseny d'un arxiu d'imatges digitals. El temari s'estructurava en dos grans parts: una primera part dedicada a l'anàlisi tècnica de la imatge, i una segona part centrada en el disseny de sistemes de gestió i les tasques relacionades: preservació, creació de metadades, digitalització i difusió.

Conservació i restauració

Del 9 al 13 de juny una tècnica de la Secció de Conservació i Restauració de l'Arxiu va assistir al curs *Aplicació de tècniques orientals en conservació i restauració d'obra gràfica occidental*. Aquest curs va ser organitzat per l'Associació de Restauradors i Conservadors de Catalunya (ARCC) amb la col·laboració de la Universitat de Barcelona i es va realitzar al taller de restauració de la Biblioteca de la UB.

El contingut pràctic va consistir en el coneixement de l'aplicació dels sistemes tradicionals de restauració a Orient, especialment en la utilització de papers japonesos en els processos de restauració del paper, així com les característiques d'aquests papers.

A la pràctica es van poder aplicar diferents processos: el *facing*, la laminació, tècniques de neteja de la superfície dels suports (paper i pergami), utilització de la càmera d'humectació, tècniques d'assecatge en tensió utilitzant el *karibari* i l'ús del paper japonès per a la restauració d'enquadernacions en pell i pergami. ■

Novetats bibliogràfiques

MORELL, Antoni

52 dies d'ocupació? Agost-octubre 1933 a Andorra

Lleida: Pagès Editors, SL, 2008.- 337 p.

PUJAL TRULLÀ, Albert; LLADÓS TORRENT, Josefina

La domus del Consell de la Terra

Andorra: Accésit al premi Principat d'Andorra 2007, Consell General, 2008.- 235 p. ■

Nous fons ingressats

Fons Eva Moliné

La família Moliné ha dipositat a l'Arxiu 8 documents cinematogràfics en format súper 8 datats entre els anys 1970 i 1980. Són documents de caràcter familiar que ens mostren escenes que ja formen part de la memòria col·lectiva, com les colònies d'Aina, les cucanyes organitzades en les festes escolars, el foc i el vi calent després de la missa del gall, les costellades a la muntanya, jocs infantils com el joc

del mocador, les bales (caniques), etc., imatges que a poc a poc van constituint el patrimoni immaterial del país.

Fons fotogràfic Guillem de Plandolit (FGP)

El mes de març del 2007 el Govern d'Andorra va adquirir part de l'obra sobre Andorra del fotògraf Guillem de Plandolit. Aquest fons format per 438 negatius, 383 dels quals són sobre placa de vidre seca de gelatina (diferents formats) i

On és?

ANA / FS 43-FSA.

Autor : Josep Salvany Blanc

55, de nitrat de cel·lulosa (diferents formats), ens donen un nou punt de vista sobre l'Andorra que abraça els primers trenta anys del s.XX (1903-1932).

Aquest fons ens té guardat alguna sorpresa fotogràfica important i alguna imatge inèdita, com podria ser:

- L'interior de l'Església de Prats amb la creu de fusta desapareguda
- Visites oficials amb agents de la Guàrdia Civil (imatges inèdites)

- La placa de vidre original de la inauguració de la carretera de la Seu fins a Andorra (cop de pic del bisbe Benlloch)

Actualment, tot aquest material està salvaguardat al dipòsit de l'Arxiu Nacional, esperant que es pugui dur a terme tota la feixuga, però gratificant, tasca de conservació, classificació i inventari d'aquestes peces úniques per la història fotogràfica d'Andorra.

Actualment aquest fons no es pot consultar. ■

destacar

<http://exposicions.arxius.ad/>

Una de les funcions de l'Arxiu és donar a conèixer i difondre els fons que hi tenim dipositats.

Actualment una de les millors eines que hi ha per difondre i donar a conèixer els fons (sobretot d'imatges) són les webs d'exposicions virtuals. És un mitjà ràpid i directe que no coneix ni té fronteres; d'aquesta manera, esperem i desitgem que la difusió que puguem fer dels nostres fons sigui il·limitada.

Per aquest motiu, durant el mes de febrer passat vam inaugurar una pàgina web destinada a mostrar les exposicions que podem fer des de l'Arxiu.

Actualment hi tenim ubicades dues mostres fotogràfiques, la primera sobre el fons fotogràfic de FEDA, amb el títol de *FHASA: la transformació econòmica i social d'un país*, i la segona sobre el fotògraf alemany Werner Lengeman, *Werner Lengeman: una visió sobre Andorra*.

En aquestes exposicions, a banda de poder-hi veure una quarantena d'imatges

distribuïdes per espais temàtics, hi ha uns textos que ens situen i ens contextualitzen a l'època en què es van fer les fotografies.

Autor: Werner Lengeman

La intenció d'aquesta pàgina és publicar-hi exposicions de fons que, pel seu petit volum, ens seria molt difícil de poder mostrar *físicament*. També som conscients que les webs d'exposicions són un bon camí per donar a conèixer a un ventall més gran de gent la tasca de recuperació i tractament de fons, en aquest cas fotogràfics.

Així doncs, caldrà estar atents a la nostra adreça per poder conèixer aquestes petites joies amagades a l'Arxiu. ■

Recull de premsa

Del 17 d'abril del 2008 al 14 d'octubre del 2008

- El Govern recupera 483 fotografies de

Plandolit, al Bon dia, 17/04/2008

- Cultura: 483 fotografies per 15.000 euros, a El Periòdic d'Andorra, 17/04/2008

HORIZONTAL

1. Antic fons del Consell General, Arxiu de les ____
5. Instrument que descriu el conjunt de documents que formen part d'un fons documental, des del nivell de fons fins el nivell de sèrie, ambdós inclosos
6. Cognom del fotògraf alemany autor del llibre "Andorra: Princesa de la sort"
7. Conjunt de documents, de qualsevol tipologia o suport produït i/o reunit i utilitzat per una persona, família o organisme en l'exercici de les seves activitats i funcions
9. Sigles del Consell Internacional d'Arxius de la UNESCO, francès / anglès
10. Document en què la informació és manipulada, transmesa o processada per mitjans informàtics
11. Documents on consta la concessió a perpetuïtat d'un dret o avantatge
13. Oposat a mecanoscrit
14. Ciència que estableix el parentiu entre persones i llinatges i n'estudia l'origen, la descendència i les aliances. És nodreix de la documentació d'arxiu

VERTICAL

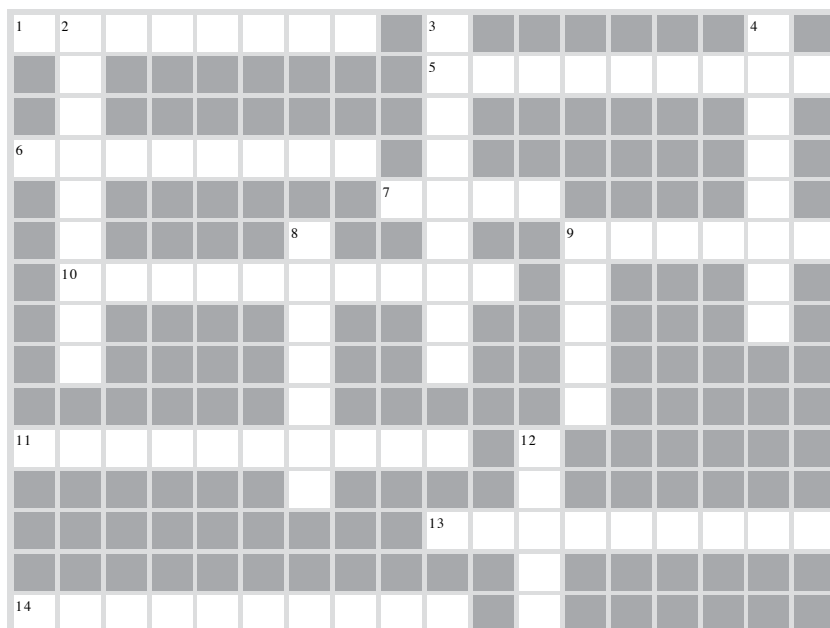
2. Conjunt ordenat de documents i actuacions que serveixen d'antecedent i fonament a la resolució administrativa, així com les diligències adreçades a executar-la
3. Pel·lícula de dimensions molt reduïdes que s'utilitza per a arxivar imatges fotogràfiques d'impresos, manuscrits, etc
4. Conjunt d'instruments públics i altres documents atorgats davant un mateix notari durant un any, ordenats cronològicament i aplegats en volums
8. Professional que s'ocupa de recopilar, conservar i organitzar el conjunt de documents que constitueixen un arxiu (i no és un arxivador)
9. Nom del llibre antic i medieval, diferent del rotlle de papir o de pergamí
12. Penicillium, Aspergillus i altres ____ causen degradacions als documents d'arxiu

- L'Arxiu Nacional s'ubicarà a la Zona de Santa Caterina al costat de correus, al Bon dia, 24/04/2008
- La Biblioteca Nacional anirà amb l'arxiu i el museu identitari de Gehry a la Massana, al Diari d'Andorra, 24/04/2008
- Andorra acull la primera reunió de professionals d'arxius i televisions, al Bon dia, 28/04/2008
- L'Observatori d'Arxius i Televisions centra la trobada en la digitalització, al Bon dia, 29/04/2008
- L'Observatori demana la urgent digitalització dels fons filmics, a El Periòdic d'Andorra, 29/04/2008
- El Govern destina 22.400 a la restauració del fons conservats a l'Arxiu, a El Periòdic d'Andorra, 01/05/2008
- L'Arxiu-Museu ja té emplaçament, al Diari d'Andorra, 30/05/2008
- Gehry disposarà de 5.000 metres quadrats per a l'Arxiu-Museu, al Diari d'Andorra, 31/05/2008
- L'Arxiu-Museu ja té emplaçament, al Diari d'Andorra, 02/06/2008
- Els anys 30, segons Fedra, a El Periòdic d'Andorra, 16/06/2008
- L'Arxiu-Museu fa un pas endavant, al Diari d'Andorra, 02/07/2008
- Conveni pel terreny de l'Arxiu-Museu, al Diari d'Andorra, 14/07/2008
- La Massana vol que l'Arxiu-Museu revitalitzi la sortida de la parròquia, al Diari d'Andorra, 04/08/2008
- Minoves aconsella evitar la demagògia amb el cost del futur arxiu nacional, al Bon dia, 08/08/2008
- Una cessió de terreny en entredit, al Diari d'Andorra, 17/08/2008
- González Vilalta aporta a l'Arxiu 500 documents trobats Anglaterra, a El Periòdic d'Andorra, 19/08/2008
- Últimes notícies del Boris?, a El Periòdic d'Andorra, 23/09/2008
- L'Arxiu Nacional proposa una mostra virtual d'imatges del país dels anys 50, al Bon dia, 26/09/2008
- Les Valls dels anys 1950, a Internet, al Diari d'Andorra, 26/09/2008
- Els anys del niló i el Duralex, a El Periòdic d'Andorra, 26/09/2008
- On és, Sangre de nieve?, a El Periòdic d'Andorra, 30/09/2008
- L'Arxiu convoca la beca Cebrià Baraut, a El Periòdic d'Andorra, 02/10/2008
- Gehry s'afanya per a l'Arxiu-Museu, al Diari d'Andorra, 13/10/2008
- Una família de cine, al Diari d'Andorra, 14/10/2008 ■

Mots encreuats

per Lidia Arbués

Solucions a la pàgina següent

investigador parla

Albert Pujal va començar a fer recerca a l'Arxiu Nacional l'any 1998 i, de manera més intensa i continuada, a partir de l'any 2002. El seu objectiu era fer l'arbre genealògic de la família i per això va consultar documentació de l'administració eclesiàstica, de l'administració local i del fons de Tribunal de Corts. L'any 2005, però, s'adona que la informació extreta dels documents va més enllà de l'interès privat i decideix ampliar i completar la seva recerca per poder-la difondre. Amb motiu de la seva segona publicació, el periodista i investigador Robert Pastor li fa l'entrevista següent.

Albert Pujal i Trullà ha dedicat sis anys a la recerca en els arxius. El resultat: dos llibres publicats –i premiats pel Consell General– i dos més a punt de prendre forma definitiva. Tot va començar, el 2002, per una curiositat personal, i familiar, que explica

- Vaig començar per la història de la família, per a un regal de noces "En pergami". Era el casament de la filla de la meua germana, la Dra. Gemma Pujal. I vaig fer una impressió per a tots els caps de casa, descendents dels Pujal, que hi eren presents.

- I els fons, eren els dels protocols notariais?

- Sí. Però al notari ningú no hi va sol. Hi ha altres actors presents. Els protocols notariais me'ls he repassat tres vegades, tots els dels segles XV, XVI, i XVII. Els he traduït i transcrit. I tibant del fil, he reunit actes transcrits de tot Ordino al segle XV.

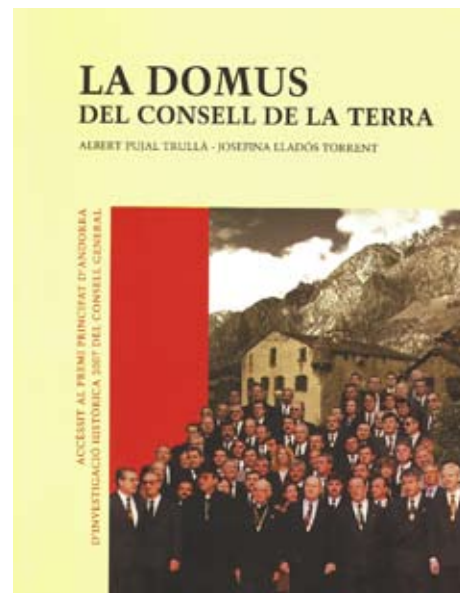
- Això deixa anar flaïr de llibre...

- És un dels dos que tinc pendents.

- I l'altre?

Una història familiar múltiple, però no en donaré gaires detalls, perquè potser el presentaré un altre any al premi Principat d'Andorra.

- Un premi concedit en exclusiva una vegada, i compartit en l'edició següent Tots dos, amb la col·laboració de la periodista. Josepina Lladós. "La farga de cal Pal", el primer,

fa dies que es ven a les llibreries. Ara acaba de sortir "La domus del Consell de la Terra". Què ens pot dir d'aquest darrer?

- S'han fet dues edicions. Una, en rústica, que és la pagada pel Consell, i una altra, de luxe i numerada, que ha anat al meu càrrec. Està dividit en capítols sobre la història d'Andorra, l'acte d'afirmació dels homes d'Andorra el 1364, la ubicació de la primera casa on es reunia inicialment el Consell General, els llocs de reunió dels prohoms entre els segles XIV i XVI, la reconstrucció del Llibre d'actes del Consell de la Terra entre el 1424 i el 1585, i la nissaga de la família Busquets, constructors de la Casa de la Vall. És del que estic més satisfet, perquè el considero una història del poble per al poble. I m'ha permès formar la teoria que aquí el feudalisme va passar de llarg. A la baixa edat mitjana es limitava al pagament de taxes i al sotmetiment a la justícia penal. El dret administratiu es resolvia entre els andorrans directament, amb un mecanisme ara tan modern com l'arbitratge.

- Tota aquesta informació, sembla difícil que hagi sortit exclusivament de protocols notariais. Quins han estat els altres arxius consultats?

- Alguns de particulars. He tingut el privilegi d'accedir al de casa Pal, amb tota llibertat, fins i tot a les parts "no publicables",

Horizontal
1. Set Claus
5. Inventari
6. Lengüeman
3. Microfilm
4. Protocol
8. Arxiver
9. Còdex
12. Fons
10. Electrònic
11. Privilegis
13. Manuscrit
14. Genealogia

SOLUCIONS

arxiu@nd

**BUTLLETÍ
DE L'ARXIU NACIONAL
D'ANDORRA**
**Ministeri del Portaveu del
Govern, Desenvolupament
Econòmic, Turisme, Cultura
i Universitats**

Edifici Prada Casadet
c. Prada Casadet, 8-12
AD500 - Andorra la Vella
(Principat d'Andorra)

Telèfons:

Centralita: 802 288
Fons audiovisuals: 802 285
Fons històrics: 802 286
Atenció a l'usuari: 802 287
Direcció: 802 289

e-mail: ana.gov@andorra.ad
web: www.arxius.ad

Horari d'atenció al públic:

de dilluns a divendres:
de 8.30 h a 14.30 h

dissabtes:
de 9 h a 13 h

Disseny:

Imatge gràfica
Govern d'Andorra

Consell de redacció:

Lídia Arbués
Cinta Pujal
Eva Ramírez

Dipòsit Legal: AND.485-2005

No es permet la reproducció total o
parcial del butlletí digital.

al de casa Serola, al de casa Ramon Guem, i als dipositats a l'Arxiu Nacional d'Andorra, el de les 7 Claus, que és fantàstic, els arxius comunals i parroquials... i també l'arxiu capitular del bisbat d'Urgell i el de Lleida.

- Pujal en fa els comptes:

- En els sis anys, ha dedicat sistemàticament quinze hores setmanals a les consultes, fins i tot en els períodes de vacances, sense més excepció que el temps de malalties.

- L'investigador expressa una constatació –més que queixa:

- Si haguessin de pagar-me només el temps, amb la tarifa d'hores d'arquitecte (que és la seva professió)... Però els honoraris d'investigador són ben diferents, pràcticament res. I també un agraïment: A la Susanna Vela i la Montse Sirés, que les he estat requerint constantment, i sense el seu "savoir faire" hauria plegat ben aviat. ■

Consells des de l'Arxiu

Conservació de les fotografies

"La llum els dona la vida i la llum els pren la vida"

Qui més qui menys, a casa tenim una capsa de sabates plena de fotografies velles o antigues de nosaltres mateixos o de la família. Algunes són en blanc i negre, d'altres en color i molt possiblement algú ja en té un CD carregat de records.

Molt possiblement, de totes aquestes imatges les que mantenen una vida més digna siguin les de blanc i negre, algunes de les de color deuen ser amb uns tons grocs, alguna altra d'un color més vermellós i molt possiblement el CD, misteriosament, no es pugui obrir.

Què podem fer per conservar a casa més dignament aquests records?

La llum: La llum (solar bàsicament) és una de les causes principals que les fotografies (sobretot el color) es descoloreixin. Si volem tenir fotografies penjades a les parets, hem d'estalviar-los la llum directa.

La temperatura i la humitat: Si tenim moltes imatges i negatius (un petit arxiu) i no volem fer una despesa per condicionar un espai específic, és qüestió de trobar la part de la casa on la temperatura sigui més fresca i l'ambient més sec (a Andorra ho tenim molt fàcil).

L'enmagatzematge: Aquest és un dels punts més importants per als petits arxius familiars.

Fons: Casa Cremat

Autor: Josep Lluís Molné

Al mercat trobem gran quantitat de materials; quins escollim? Per als negatius deixem de banda els papers de glisina. Millor els plàstics i sí és possible en fulls sencers per posar en àlbums. Per a les còpies en paper, l'ideal seria ensobrar-les individualment en sobres de polièster i dins d'àlbums, però també és una bona opció enganxar-les amb angles als fulls dels àlbums. Mai no s'han d'enganxar amb coles o similars i tampoc amb els fulls autoadhesius. ■

Secció dels fons d'imatges, gràfics i audiovisuals

Arxiu Nacional d'Andorra